

EVANGELIKUS EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 6 ft — kr.
félévre 3 „ — „
negyedévre . . . 1 „ 50 „
Egy szám ára: 12 kr. o. é.

MEGJELEN HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Pozsony, Konventutcza 6. sz.

Felelős szerkesztő s kiadó:

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ.

Hirdetés ára:

Négyhasábos petit sorként
egyszer közölve 7 kr.,
többször közölve 5 kr.
Bélyegdíj: külön 30 kr.

Tartalom: „Katholikum“. (Thomay József.) — Érvelés a próbaprédikációt mellett. (Kiss Péter.) — Új controversia. (Riesz Károly, evang. lelkész.) — Husvét határnapjának kiszámítása. (G.) — Irodalom. — Belföld. — Vegyesek. — Hirdetések.

„Katholikum.“

Megszoktuk már a római pápát fejének elismerő keresztény egyháztól, hogy magát azonosítván a kereszténységgel, minden más kivüle álló s hierarchikus uralma alul kibontakozott vallás-erkölcsi intézmény életnyilvánulását holmi szekta-féle tévelygésnek nevezi.

Ezen a jézusi szeretettel semmiképen össze nem egyeztethető megkülönböztetésnek szelleme vonul végig a magyarhoni róm. kath. egyház legelső főpapjának, Simor bibornok-érseknek a „Szt. István-társulat“ nagy gyűlésén mondott beszédén is.

E szerint a róm. egyház magának vindikálja a „katholikum“-ot. Pedig hát tényleg a róm. egyház nem katholikum; mert ha az lenne, akkor nem lehetne más, a mi szerinte nem katholikum; holott itt van a majd 100 millió protestáns, itt vannak a körülbelül 80 millió görög keletiek s mind ezekkel szemben ő mintegy 170 millió lelket képvisel.

Tehát a római egyház katholikumával az élet, a mindennapi tapasztalat valósága homlokegyenest ellentétben áll.

A mi pedig immár a katholikumnak az egész világ emberiségére vonatkoztatott eszmei, — koronként a szellemi és erkölcsi törvények örök szabályai szerint leendő megvalósulását illeti, — felállítván ezt a merész tételt: „extra ecclesiam“ tudni illik, — „catholicam“ „non est vita“: — erre mi, természetesen nem állítván fel hasonló tételt, azt jegyezzük meg, hogy a „heretikusok“ és a „schizmatikusok“ is méltán igényelhetik maguknak a katholikumot; mert a papismus egyháza, daczára annak, hogy ott többen vannak, még sem dicsekedhetik ez idő szerint a kivüle álló, kereszténységtől elhódított proselyták aránylag nagyobb számával, mint a mennyien onnan kilépve más keresztény vallás-felekezetek kebelébe vértették fel magokat s mert a pogányok, a mohamedánok és zsidók térítésének munkájában, szóval az Isten országának ezek közt való terjesztésében s ily módon

a külmisszió terén a vallás-erkölcs templomának építésében a római egyház sem képes több eredményt felmutatni, mint a mennyit a protestantizmus felmutatni képes az ő evangelizációjával, melyet híven teljesít a népek milliói között részesítvén őket a keresztény felvilágosodás és kultúra áldásaiban.

Az elért eredmény nem jogosíthatja fel a róm. egyházat azon vérmes remény táplálására, hogy egyedül és kizárólag ő lévén az emberiség, az egész világ üdvének letéteményese és hordozója, előbb-utóbb be fog következni az időknek ama teljessége, a mikor már nem mint most eszmeileg, hanem tényleg is minden lesz mindenekben.

Vagy ha a küzdő egyházé a jövő; — hát kérdezzük, hogy lehet ezt mondani? — „Csak a kath. egyház küzd, védve az emberiségnek hagyományos szellemi kincseit, hordozva az üdvözítőnek, hordozva az emberiségnek keresztjét! Tehát csak az övé a jövő; mert a ki a küzdelemről lemond, az saját jövőjéről mond le.“

Hát mikor mondott le a prot. egyház a küzdelemről és ilyen módon, mikor adta fel reményét a jövőben? Mikor vonult vissza gyáván a küzdőtérrel, mikor félt a munkától, vagy mikor riadt vissza azon nehézségek leküzdésétől, melyek nemes célja elérésében akadályozták? Hiszen korszakot alkotó, világtörténelmi eseményekké lettek ama, — fájdalom, — sokszor véres küzdelmek, a melyekre éppen az „ecclesia romana militans“ készített bennünket, s amelyekből mindig csak akkor volt nyeresége a közemberiség szabadságának, az általános ember-szeretetnek s az Üdvözítő keresztjének, a mikor mi győztünk.

De szónok szerint mégis képviselünk mi is holmi katholikumot; a mennyiben egy sorba állít bennünket az istentelennel, a természeti rendszer követőivel, a kik nem adnak semmit a lélekre, a halhatatlanságra; egy követ fuvat velünk azokkal, a kikre nézve elvesz mindaz, a mi öt érzékeik alá nem esik: ész, kötelesség, jog, erkölcs, méltóság, becsület,

erény, bűn, szabadság, felelősség, a kik ezt mondják: „Menj az életen át hit és vigasz nélkül, szenvedj reménység nélkül, keresd törtön törve az élvezet, de nyomor és kínlódáson kívül ne találj semmi mást; — menj mint az elátkozott a félelmes bizonytalanság ösvényein, lelkiismereted furdalásai között, rettegve a mindenkor mellőzött, de mégis mindenkor sejtett örök birótól, hordozva a bűn-érzetet, hordozva még a kiengeszteltetés lehetetlenségét is; menj a semmibe, a te léted maga a nyomor, minden nyomornak forrása egyedüli szabadulásod, — a Nirvana, a végmegsemmisülés. — Ez Feuerbach, Schopenhauer és Hartmannak a gótamabudhától kölcsönzött és társadalmi életre, — melyben a kath. hit mellőztetik, — alkalmazott bölcsele, a kétségbeesésnek, azaz a pokolnak életnézete.“

Hát e szerint a mi prot. templomainkban, — a melyekben a kath. hit mellőztetik, — a pokol életnézete hirdettetik, — hát csak záródjatok be ti nem római kath. vallásuak imaházai; mert hiszen ti mindannyian a pokol kapui vagytok, a melyeken át a gonoszok lelkei örök kárhozatra jutnak!!

De hát kisértjük meg az egyezkedést. — Mi is ezt mondjuk: a hol „a kath. hit mellőztetik,“ ott a kétségbeesésnek és a pokolnak életnézete diadalmaskodik.

Csakhogy „Duo cum dicunt idem, non est idem.“ A „kath. hit“ nem a római, hanem általában, — mint nagyon jól fejezi ki magát Louis Blanc: „A kinyilatkoztatott religio.“ És ez a szó kitünő értelmében vett katolikum; melynek kizárólagos bírására nincs kiváltsága sem egyik, sem másik felekezetenk még a római egyháznak sem; — közös tulajdona ez minden keresztény egyháznak kisebb-nagyobb mértékben, sőt egyes mozzanatai még mozaizmusban is feltűnedeznek.

És ha igaza van De Comte Ágostonnak, mikor erre a kérdésre: „Mi a katolikum? — ezt feleli: „ismeret“: — akkor mi protestánsok ezzel az ismerettel bizonyára dicsekedhetünk; mert hiszen életünk okául és céljául, a mi legnagyobb katolikum, — a mindenben minden Istent tartjuk. És arról mi nem tehetünk, ha valaki egyházunkban és hitéletünkben a kereszténység fogalmát fel nem ismerheti; — mert hiszen a nap is világít és mégis sokan vannak, a kik ezt mondják róla: én nem veszem neki semmi hasznát, nekem hiába világít, én úgy sem látok.

Azért, ha „a rombolás célja a katolikum“: — akkor az a rombolás ellenünk is van irányozva azok részéről, a kik látva nem látnak és halva nem hallanak, a kik nem csak a keresztény hitet mellőzik, hanem mellőznek, semmibe sem vesznek s gúnytárgyává tesznek minden hitet, minden vallást, minden egyházat s a kik a természet feletti rendet, mint értéktelen haszontalanságot elvetik maguktól.

És a katolikumnak ilyen ellenségei nemcsak a római egyházon kívül vannak, — ott vannak azok a római egyház kebelében is. — Ott vannak vagy nálunk vannak nem meggyőződésből, hanem a törvény kényszerítő hatalmából, melynél fogva mindenkinek valamely vallásfelekezethez tartozni kell.

A hol azonban ilyen kényszerítő törvény nem parancsol rájuk: ott azután keményen protestálnak mindenféle vallás ellen fennen hangoztatván, hogy ők a lelkiismeret szabadságát úgy értelmezik, hogy az ember szabad legyen minden vallástól.

A vallásfelekezeteknek tehát nem egymás ellen kell torzsalkodni, hanem a közös ellenséggel vállvetve megküzdeni és pedig nem egyik vagy másik felekezettel, hanem hazánk és az emberiség érdekében.

Ez is katolikum.

Thomay József.

Érvelés a próbaprédikációk mellett.

Mellőzöm magát a körülményt, mely a próbaprédikációk feletti eszmecserét, véleményváltást felszínre hozta, eléggé ismeretes az mindenki előtt. — A helyett megkísérlem a próbaprédikációknak nem egészen céltalanságát — az életből merített tapasztalataim nyomán — megokolva kimutatni annál inkább is, mivel arra én is feljogosultnak érzem magamat az ellenérveket tisztelettel váró cikkíró tisztárs úr egyenes felhívása folytán.

A próbaprédikációkhoz kötött választási mód, hogy nem céltalan, a mellett tanúskodik legjobban a hosszas gyakorlat. Mindenek előtt azt kérdezem: a lelkészről megvált bármely egyháznak, akár saját maga által kijelölt, akár számára esperesileg ajánlott próbaszónokok kihallgatásánál mi a célja? Semmi más, mint az elhúnyt vagy más helyre távozott pap helyébe lehetőleg gyorsan új papot választani, s hivatalába beállítani. De ezt nem oly könnyű megcselekedni, mint elgondolni, körülbelől úgy van az egyház a papválasztási aktussal, mint sok bevásárló a megvenni szándékolt ruhafélével, a minőre kedve jönne, olyanra nincs kellő pénze; hát végre is a finomabb helyett odapártol a durvábbhoz, de a mely csak oly erős, tartós lehet, mint az a finom; megveszi hát, mit tegyen? és hordja, viseli addig, a míg tart benne, el nem szakad.

Igen a legtöbb egyház ideje korán számot vetvén csekély anyagi erejével érzi: hogy válogatásban túlságig nem mehet, belátja azt is: hogy szerény körülményeihez képest, csakis kevés igényű, feddhetlen életű, kegyes, mindemellett jól kiképzett és higadtan gondolkozó egyénre van szüksége. Ez elvétől el nem térve, ritkán hagyja figyelmen kívül azokat, kikről tudomása van, hogy az egyházba bejutni nem idegenkednének. Arról persze azután nem tehet, ha sokan is volnának a pályázók; mert valamennyi közül is csak egyet választhat. — Ezt az egyet sem választja soha, — nekem is az a meggyőződés — próbabeszédeiben kifejtett mélységes tudományáért, mibe, ha akarna is a hallgató közönség elmélyedni, és abból a lelkészre következtetést levonni, azt a legtöbb esetben is megtenni elmulasztja; de választja azon benyomás szerint, melyet többé-kevésbe tesz egyik vagy másik pályázó lelkész reá. Ehhez meg azután, hogy a barátság, rokonság, egy és más iránybani önmegekdedveltség ártatlan leple alatt sokféle más érdek is fűződhetik; azt nem is kell mondani.

Ily próbabeszédhez kötött választási módhoz az egyházak — őszintén kimondom — rendszerint nem kényelemhajhászat, mint inkább olcsósági szempontból folyamodnak és ragaszkodnak.

Elmenne bizony sok egyház ide-oda a paplatozóba is; de ez a kiküldött urak fáradsága, utanjárásán kívül, még nagy költségbe is kerül. — Bár tagadni nem lehet nagy mértékben meg van lelkész-tartó egyházaink némelyikénél az a praentio is, ha már egyik vagy másik fél részéről előleges lépésre van szükség; hogy azt ne ő, a gazda tegye, hanem leendő első szolgálója, (analogice kifejezve, Tisza kintű kormányelnökünk szavaival: én a magyar állam első szolgálója) lelkivezére, tanácsadója, a lelkész. Azután nincs is, nagy bizodalom mindenütt az így kiküldötteknek elégséges megfigyelő tehetségeikben, s az ő igazán, de mindent meglátó s meghalló szerveikben; népünk inkább hajlandó ama feltevésre, hogy néhány ember mégis csak hamarabb tévedhet, mint az egész egyház; mibe a férfiak és nők összességéhez a fiatal-ságot is, a jobb jövőnek e reményteljes csemetéit is kell sorozni.

Ezek után nem állítom, — ha t. i. theologiai intézeteink fölös számmal papokat nem termelnének, nem képeznének, — hogy ez esetben, de csakis szükségből, a próbaszónoklatti választást ki ne szoríthatná az a másik mód, mely a papoknak véletlen meglátogatását egyházaikban czélszerűbbnek találja. E mód nekem is tisztességesebbnek tetszik; de biztosítékot — a két fél közt holtiglan tartó áldásos együttműködésre s állandó békességre nézve — soha sem nyújthat olyat, mint a választásnak egész gyülekezet színe előtt próbaszónoklatokkal megejtett módja.

Már most ezzel gondolom teljesen megvilágítottam a kérdést az egyházat magát illető oldaláról: következik minket papokat személyesen érintő oldala.

Nézzük hát ezt is.

Én megvallom az egész kérdésnek oly komoly szint adni nem tudok, mint hivatkozott cikknek írója, kedves tisztársam, — mintha bizony az által papi mivoltunk nymbusa valami sokat veszítene. Én szinte állításának az ellenkezőjét merem kimondani, és pedig: hogy nem csak nem veszít semmit a lelkészi állás tekintélyben az által, hogy egy és más egyháztól szokásos tisztességtudó modorban próbaprédikáció tartásra meghívatik; de még nyer vele, különösen nyer oly lelkész atyánkfia, kit a haragos sors oly helyre vetett, hol élnie kín és gyötrellem, és a hol őt nem csak hogy valamely egyháznak becsületben megöszült vénjei soha meg nem látogatják; de még csak valamire való éneklő madár se igen akad, téved el, mely őt a csüggedésig epekedőt megvigasztalja.

És itt, kegyes elnézésért esedezek, ha visszatekintek fiatal koromra; mert engem is hányt, vetett ide s tova a sors, kezdtem pályafutásomat, mint segéd-lelkész Kis-Kőrösön, innen abban a minőségben felküzdöttem magamat próbaszónoklattal Selmezz alatt fekvő Bakabányára, de megvallom: hogyha ottan az

asszonynépség nem karol fel oly határozottan a templomban, három kitűnő ellenfelemmel szemben — mint hallottam utóbb — bizonyos Kovács tisztársam javára, aligha meg nem buktam volna, már mint káplány is. Ebből csak annyit kívánok tanúsággá levonni; hogy bizony egész gyülekezetre is szükség van némelykor, kivált ha szorúl a kapeza, úgy a rendes mint a segédpap választásokkor.

Ezután is mindig csekély egyházakban voltam, mai napig is olyanban vagyok. Második egyházamban meg följegyzésre méltó, egy szerfelett vastag belülről kivályt tölgytörzs-tuskó volt szószéken a templomban, melyről két álló esztendeig nem csekély hévvel és buzgósággal hirdettem az isten szent igéjét. Ekkor már azonban daczára dr. Tholuk-nak belém csepegtetett pietistikus összes tudományának, nyiladozni kezdtek nekem is szüntelen csak a könyvekre szegzett meredező szemeim, s észre vettem, hogyha még megis házasodnám, akkori fizetésemből családot tisztességes módon csak ugyan fentartani nem tudnék. E tudat sarkalt odéb nézni, és három különböző helyekeni próbaprédikáció tartása után eljuthattam valahára azon megyébe vissza, hol születtem, s hova lelkem mindég vágyódott. Most csodálkozom csak, hogy számtalan viszontagságaim közepette meg nem is jutott eszembe a tőlem életemben annyi tűzzel és odaadással végzett próbaprédikációkért követelhető nagy ár: hát legyen velök teljesen kifizetve az emlegetett ár; de kinyilatkoztatom azt is, hogy nincs okom most sem megbánni azt: sőt azon napok reám nézve valódi ünnepnapok voltak, és emlékezésekre nem tagadom most is még vérem, mintha ereimben a szokottnál erősebben liktetne.

És mindezt az én természetem nem csak bevette, hanem most sem ütközik meg azon, a mikor hallom, hogy fiatalabb tisztársaim mint az afféle szárnyukat próbálgató fióksasok — nemesen versenyeznek egymással egy-egy koncert, üresedésbe jött egyházért.

Hátra van még nézetem kijelentése a próbaprédikációk czikkírója azon állítására, „míg velök a próbáthallgató gyülekezet semmit, a próbatevő lelkész igen sokat koczkat.“ Ez felfogás dolga jól mondja maga a tisztárs helyettem is, és igaza van.

Minden próbabeszéd tartás alkalmából, ha el is távoztam gyülekezetemből, visszatértemkor soha nem hallottam másnemű megjegyzést: „mondom én azt mindig, hogy csak egyszer elviszik papunkat“ s ehhez hasonlókat. Nekem pedig megvallom nem sikerült próbák után is, soha sem jutott eszembe lesütöni szemeimet, hanem csak úgy hordtam fejemet, mint máskor, s oly nyilt és derült arcczal tekintetem mindenkire, mintha mi sem történt volna. Ha nincs próbaprédikáció választás, bizony nagy igazsága van tisztársamnak, ott savanyodhattam volna valahol Hont-Bars a legjobb esetben Nógrádmegyében, mint az uborka.

Tisztesség az, bárkit érjen is, midőn nagyobb, jövedelmezőbb egyház részéről, ha csak próbára is meghívást kap a lelkész, a ki az ily meghívást egész tisztelettel bár, de nem minden kesernyés utóíz nélkül

visszautasítja az, azt nem teszi helyesen, ha csak mozdulni nem akar helyéről; mert jó egyháza van.

És így nézetem szerint: a próbaprédikációk továbbra is fentartandók! ezek mellett is arról biztosíthatok mindenkit, hogy az egyházak így is valami nagy magaslattól nem néznek le reánk, hanem hozzájuk a mint illik mindenkor — kivált ha ismerni, becsülni megtanúltak bennünket — megtisztelnek életünkben, emlegetni s áldani fognak halálunkban.

Kiss Péter.

Új controversia.

Ily cím alatt jelent meg ezen becses lapok hasábjain egy rövid közlemény, mely egy concret esetből kiindulva, az 1868. évi 53. törvény-czikk 16. §-ának vitás magyarázatát tárgyilagosan, minden megjegyzés nélkül, egymás mellé állítja.

Az eset a következő. — Egy ág. hitv. evang. férfi (jelen esetben férj s talán családapja is) egy róm. kath. nővel házasságtörésben gyermeket nemzett. A gyermeket elviszik az evang. lelkészhez; megjelenik ott a természetes apa is, és féltetve minden szégyen érzetet, palam et publice bevallja házasságtörési bűnét, azt, hogy törvényes hitvesének adott hűségi esküjét megszegte, s érvényesíteni kívánja képzelt atyai jogait. — Az evang. lelkész úgy találva, hogy ez azon eset, melyre a fenebbi törvény idézett §-a illik, a gyermeket megkereszteli, anyakönyvbe vezeti s természetes atyjának vallásában való neveltetését sürgeti. Azonban a róm. kath. lelkész ellenkező nézeten van; — az esetet törvénybe ütközőnek mondja; az anyának a gyermekhez való kizárólagos jogát vitatja, s panaszát, minden kétségen kívül, — a miniszterium elbiráskodási foruma elé viszi.

Ily stádiumban van jelenleg az ügy, s el lehetünk rá készülve, ha ugyan az egész nem egyházi jogi problema, mert én hajlandó vagyok annak tartani, hogy rövid idő alatt egy dörgő miniszteri leirat érkezik, mely az evang. lelkészt az 1879. évi 40. törv.-czikk 53. §-ára figyelmeztetve, a vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1884. évi július 11-én 24,727. sz. alatt kiadott rendeletét emlékezetébe hozza.

S úgy lehet, hogy ez lesz az első eset, melynek alkalmából a törvényszabta büntetést alkalmazni fogják; mert meg vagyok győződve róla, hogy ha e szigorú törvény valaha hatályba lép, protestáns lelkész lesz az első, a kin azt végrehajtják.

Ép azért, bár nekünk evang. lelkészeknek bőven kijut a controversiális surlódásokból; bár a térítvények erőszakos kicsikarása, jogtalan elkeresztelés s más ilynemű dolgok következtében a kellőnél több okunk és alkalmunk a jogos panaszra: nem szeretem a repressáliákat, s röstellem, ha evang. lelkész vádlottként szerepel, mint olyan, ki vagy nem értve, vagy pedig helytelenül magyarázza a törvényt, túlkapásokra ragadtatja magát. — Pedig a szóban forgó eset, legalább az én felfogásom és meggyőződésem szerint, határozottan ennek minősíthető.

Nézzük csak. — Az 1868. évi 53. törv.-czikk

két §-a szól a házasságon kívül, de egy sem a házasságtörésben született, törvénytelen gyermekekről. — A 15. §. azon törvénytelen szülöttekről intézkedik, kik a házasság megkötése előtt születtek ugyan, de a kiknek szülei később törvényesen egybekelve, gyermekeiket törvényesítették (proles matrimonio legitimatae).

Ezen esetek igen gyakoriak. — Az ily gyermekek, ha szülei vegyes vallásuak, nem szerint követik azok vallását. — Megesik azonban, hogy a szülők csak akkor kelnek egybe, mikor gyermekeik már felserdültebbek. — Nem rég magamnak is volt ily esetem. Egy róm. kath. férfi evang. nővel vadházasságban élt. Három fi- s egy leánygyermek képezte ezen viszony gyümölcsét. — A szülők egybekeltek. A három fiú közül kettő 3 és 5 éves lévén, ezeket atyjok átíratva s már most vallásában fognak neveltetni; a legidősebb azonban, ki akkor már a 19-ik életévét meghaladta volt, evang. vallásban neveltetett s annak is marad.

Az idézett törvény 16-ik §-a szól azon házasságon kívül született, törvénytelen gyermekekről, kik atyjok által elismertetnek ugyan, hanem szülei törvényes házasságra nem lépnek. — Egy kiválóbb állású s vagyonos nőtlen férfi egy alsóbb rangú nővel viszonyt folytat s gyermeket nemz. — A fenebbi törvény jogot ad neki arra, hogy ezen gyermeket magáénak vallja, nevének, vallásának, vagyonának örökösévé tegye a nélkül, hogy anyját törvényes házastársul venni kényszerítették.

De vajon lehetővé válik-e az ilyen elismerés azon esetben is, midőn a férfinak törvényes hitvese van? Házassági törvényeink szelleme s az egynejlőség elve értelmében a férfi addig, míg törvényes nejétől akár a halál, akár pedig az elválás el nem szakasztotta, jogilag nem szabad, s így ezen idő alatt idegen nővel bármi módon törvényesíthető gyermeket nemzenie nem lehet. És ha mégis nemzett, ily gyermek örökké fattyú marad, atya által soha el nem ismerhető, nem csak törvényes hitvesének életében nem, de még annak halála után sem; mert akkor, midőn nemzette, házasságjogilag szabad nem volt. Hiszen, ha a József-féle nyílt parancs, mely pedig házassági ügyekben nálunk törvényerővel bír, a házasságtörőket, ha az elkövetett parázsnaság a házasság megkötése előtt bebizonyított, egymással házasságkötésre nem képeseknek nyilvánítja: mikép volna törvényesíthető az ily módon nemzett gyermek?! Ez impossibilitas moralis, melynek bonyodalmas, messzeható következményei volnának. Nyilvános kigúnyolása, arculütése volna ez minden nemesebb érületnek; megbolygatása, felforgatása az erkölcsi világrendnek; hallgatag elismerése, szentesítése a többnejűségnek.

Megengedem, hogy a 6-ik parancsolat megszegése, kivált mai napság, nem tartozik a ritkaságok közé. Csakhogy ezek a homály leple alatt elkövetett bűnök, melyekre jól illenek Üdvözítőnk szavai: „Valaki gonoszul cselekszik, gyűlöli a világosságot és nem megyen a világosságra, hogy az ő cselekedetei meg ne feddettessenek.“ (János ev. 3, 20.)

Ne akarjuk, kivált mi lelkészek, e bűnököt leplezni, napfényre hozni, s azt, a mi soha jóvá nem tehető, az igazság köntösebe öltöztetni. Ne keressünk a polgári törvénykönyvben mentséget oly esetekre, miket az erkölcsi törvény bűnnek minősít, feltétlenül elítél.

Riesz Károly, evang. lelkész.



Húsvét határnapjának kiszámítása.

Az „Ev. Egyház és Iskola“ olvasói, különösen azon lelkész-olvasói, kik egyházi ünnepeink előre való kiszámítása iránt érdeklődnek és erre nézve a kulcsot még nem ismerik, tán szívesen veszik, ha e kulcsot épen az idén, midőn húsvét vasárnapja a lehető legkésőbbben esik, közöljük.

A kulcsot Gausz (a göttingai csillagvizsgáló híres direktora, † 1855) számította ki és ebből áll:

I. $\frac{\text{Évsz.}}{19}$, maradék $= a$; II. $\frac{\text{Évsz.}}{4}$, maradék $= b$;

III. $\frac{\text{Évsz.}}{7}$, maradék $= c$; IV. $\frac{(19 \times a) + M}{30}$, maradék $= d$;

V. $\frac{2b + 4c + 6d + N}{7}$, maradék $= e$.

Húsvét vasárnapja aztán $= 22 + d + e$.

Jegyzet: Az M és N betűk a különböző századok szerint különböző számokat jelentenek, t. i.:

1600—1699-ig $M = 22$, $N = 2$;

1700—1799-ig $M = 23$, $N = 3$;

1800—1899-ig $M = 23$, $N = 4$;

1900—1999-ig $M = 24$, $N = 5$.

Ezen formula szerint akárki igen könnyen kiszámíthatja magának, hogy ebben vagy abban az esztendőben húsvét vasárnapja márczius vagy aprilis melyik napjára esik, de meg arra nézve is jó szolgálatot tesz ez a kulcs, ha valaki azt keresi, hogy ebben vagy abban az évben bizonyos datum micsoda napra esik.

Mindnyájan tudjuk, hogy húsvét vasárnapja legkorábban márczius 22-ére, legkésőbbben pedig april 25-ére eshetik. Oly késő húsvét, mint az idén van, legutoljára 1734-ben volt, és csak is 1943-ban lesz megint. — Alkalmazzuk a fentti formulát a folyó évre; az eredmény ez:

$\frac{1886}{19}$ maradék $a = 5$; $\frac{19 \times 5 + 23}{30}$ maradék $d = 28$;

$\frac{1886}{4}$ „ $b = 2$; $\frac{(2 \times 2) + (4 \times 3) + (6 \times 28) + 4}{7}$

$\frac{1886}{7}$ „ $c = 3$; [maradék $c = 6$;

Már most $22 + 28(d) + 6(c) = 56$

vonjuk le ebből márczius hónap 31 napját
marad 25 vagyis

húsvét april 25-ére esik.

Lehet ezen végformulát még így is kifejezni: Minthogy márcziusnak csak 31 napja van, nézzük meg, hogy $d + e$ összesen többet tesznek-e ki 9-nél? Ha éppen 9 vagy ennél kevesebb, akkor húsvét márczius havára esik és tesz $= 22 + d + e$.

De ha $d + e$ 9-nél nagyobb számot ad, akkor húsvét vasárnapja april havába esik és a végformula egyszerűbben ez: $d + e - 9 =$ húsvét, mint az idén: $28 + 6 - 9 = 25$, azaz april 25-én.

Ebben a században ilyen késő húsvétünk többé nem lesz, hanem mint fentebb mondtam, csakis a jövő század 1943. évében; mert

$\frac{1943}{19}$, maradék $a = 5$ tehát húsvét: $22 + 29 + 5 =$
 $56 - 31 = 25$ april

$\frac{1943}{4}$ „ $b = 3$ vagy másként: $29 + 5 - 9 =$
 $34 - 9 = 25$ april

$\frac{1943}{7}$ „ $c = 4$ lévén ebben a században
 $M = 24$

$\frac{19a + 24}{30}$ „ $d = 29$ $N = 5$

$\frac{2b + 4c + 6d + 5}{7}$ maradék $c = 5$

Így esik húsvét napja 1887-ben april 10-ikére
1888-ban „ 1-jére

sat. — A kinek az ilyenekben kedve telik, utána számíthat, hogy nem tévedtem-e a formula alkalmazásánál.



IRODALOM.

I.

„Pálmaágak.“ Egyházi és alkalmi énekek férfikarra, — szerkesztette Kapi Gyula, a soproni evang. tanítóképző-intézet igazgatója. — Kiadja Hornyánszky Viktor akadémiai könyvtár. Budapest 1886. Kis 8°, 62 lap, — ára 60 kr.

Ki ne ismerné az ének varázserejét! Protestáns egyházunknak nem legkisebb érdeme az, hogy a legszebb zenét, az emberi hangok bűbajos harmoniáját, — oly alakban vonta be az istentisztelet szolgálatába, melyben az a vallásos eszme kifejezésére legalkalmasabb. Az egyszerűséggel párosult fenség legméltóbb tolmácsa a chorál, protestáns egyházunk e sajátlagos művészi alakja, mely, az épülés és építés leghatásosabb s legméltóbb műformájának van elismerve.

Nem csoda, hogy a protestáns külföld az egyházi zene ápolására oly nagy gondot fordít. A hymnologia ott azon tér, melyen a legjobb erők — költők és zenészek egyiránt — szent lelkesedéssel vetélkednek egymással, mindegyik egy-egy porszemet igyekező hordani a „fundamentumra, melynek belső szegletköve a Jézus Krisztus, kiből az egész alkotmány szép renddel rakattatván nevededik, hogy legyen az Úrnak szent temploma.“ (Efez. 2, 20—21.)

Hazai evang. vallási irodalmunkban a hymnologia, — különösen zenei tekintetben, mindeddig nincs kellő figyelemre méltatva. — Két chorál-könyvünkől (a dunántúli s tiszai kerületé) s néhány kisebb népiskolai használatra való s viszonylag igen szűk körben elterjedt műtől eltekintve, az evang. egyházizene alig van képviselve. Pedig e parlagon heverő föld talaja egyike a leghálásabbaknak. A szűkségérzet, a nemesb műízlésnek megfelelő egyházi ének sürgetése, nem ritkán nyer kifejezést. Nem rég egy előkelő evang. úri ember ajkairól hangzott a szó: „a katolikusok templomi énekével mi nem versenyezhetünk!“

Hát a temetéseké! A katolikusok, a zsidók is, nem kimélnék sem költséget, sem fáradságot, hogy temetések alkalmával műénekek szabatos előadása által az utcán is

méltón képviseljük egyházokat. — Nálunk, még nagyobb s gazdagabb városi gyülekezetekben is, érvényt nyer a protestáns puritanismus, vagy — valljuk meg őszintén — a protestáns cynismus. Valóban szegényletes egy állapot, — ott támadják meg egyházunkat, hol az legerősebb, vagy legalább legerősebb lehetne!

Őszinte örömmel üdvözlöm azért a „Pálmaágak“-at, nemcsak, mert mint (tudtommal) elsőnek e téren úttörő missziója van, hanem mert belértékénél fogva a fent rajzolt viszonyokból folyó követelményeknek — szakértő kezében — teljesen megfelel.

Magában foglal 33 kizárólag a vallásos érzelmek fenségét egyszerű-méltó, de a magasb műigénynek is megfelelő alakban kifejező éneket, még pedig férfikarra. Azoknak legnagyobb része többhangú chorál, s pedig a chorálok gyöngyei. Ezek mellett helyet foglalnak rhythikusabb kardalok is Beethoven, Stein, Brandt, Engel után ügyesen átdolgozva, részben a derék szerkesztőnek saját szerménye. Képviseelve van szép számmal az ünnepi és alkalmi (4 adventi s karácsonyi, 2—2 újévi, húsvéti, pünkösdi s reformáció-ünnepi, 1—1 gyámintézeti, templomszentelési, lelkészbeavatási s konfirmációi, 9 halotti) s általános tartalmú ének (8).

E gyűjtemény a mellett, hogy a harmónia elméletének elveit juttatja érvényre, a gyakorlat érdekeinek is tesz eleget. Ez utóbbira vonatkozólag a t. szerkesztő, — ki kitünő zeneelméleti ismereteit a gyakorlat terén fényes sikerrel értékesítvén, már is szép nevet vivott ki magának, — a művéhez csatolt rövid velős előszóban így nyilatkozik: „Több irányú intézkedésre volna szükségünk, hogy egyházi szertartásunk, a prot. szellem megőrzése mellett is, költőbb s fenségesebb szint nyerjen; de, úgy hiszem, egyik intézkedéstől sem várhatunk annyit, mint az isteni tisztelt zenei részének tisztultabb izlés szerinti rendezésétől, a gyülekezeti ének emelésétől s a többhangú chorál és más egyházas kardalok meghonosításától. — A „Pálmaágak“ szerkesztésével ez utóbbit céloztam. Oly többhangú énekgyűjteményt óhajtottam vallásos cselekvényeink szolgáltatába állítani, melyben az egyházi élet minden nevezetesebb alkalma képviseelve legyen. — De a „Pálmaágak“ kiadásával célom volt az is, hogy anyagot szolgáltatassak a theologiai s tanítóképző-intézetek énekórái számára. Ismerem a most divatban levő, időt rabló másolatások nehézségeit s hibáit s azért régi óhajom volt a tanítói s lelkészi pályára készülődő ifjak kezébe alkalmas énekgyűjteményt adni. Használják szorgalmasan s buzgósággal!“

A belső értéknek megfelel a külalak is. A színezett boríték, a szép velinpapír, a tiszta nyomás, szóval az elegáns kiállítás az előnyösen ismert nyomdának jó hírét igazolja. Ára 60 kr. — E tekintetben is előnyösen válik ki e mű a többi hasonczélú művek sorából.

Üdvözljük a derék fiatal szerzőt és kiadót, kik e becses gyűjtemény közrebocsátása által hasznos szolgálatot tettek protest. kultusunk érdekének, — a miért közelismerést érdemelnek. Ismételten felhívjuk a „Pálmaágak“-ra a protest. közönség figyelmét.

—k.

II.

Kiadói tudósítás. — Dobos János egyházi beszédeinek sajtó alatt levő s april havában megjelenendő 3-ik kötetről.

Közel 30 évi gyakorlati lelkészi pályám alatt azon meggyőződésre jutottam, hogy nekünk különösen kisebb helyeken szolgáló lelkészeknek, kik segédet nem tarthatnak, s egész éven át magok végzik csak nem minden vasárnap az istenizszoletet; legnagyobb szükségünk van. jó, használható, s egyszerű hallgatóink által is megérthető népszerű közönséges vasárnapi tanításokra.

Ilyenekül merem már ajánlani apám Dobos Jánosnak azon beszédeit, melyeket a 30-as és 40-es években részint eredetileg, részint különféle kútforrások után írt és dolgozott ki, és a melyekből ígéretem szerint egy kötetnyit, körülbelül 30 beszédet fogok a 3-ik kötetben közrebocsátani.

Hogy micsoda vezéreszmék és gondolatok közt irattak ezen beszédek; erre nézve szabad legyen nekem apám naplójára hivatkoznom.

1842. február 16., midőn az azon napon tartott tanítását önmaga szigorúan megbírálja, a bíráló után ezeket jegyzi be szóról szóra.

„Minél bellebb megyek hivatalom nagy titkaiba, minél inkább ismergetem a vallás lehető viszonyait az emberekhez; annyival tisztábban áll előttem az eredmény, hogy a reform. vallás, mivel s igen világos szellemű embernek való. Most kivált mikor a polemia vivó kakasai leröpültek szónokszekeinkből, mikor anyagi nyomást, anyagi üldözést, sértést nem kell tünnünk, és így a panasz és elkeserítés korbácsát csóválunk nem lehet; a szívnek egyedül szelidebb érzéseire hathatunk, melyek hallgatóinknál még igen ritkák.

Nekünk nem a legkönnyebb korszaka jutott a magyar egyházi szónoklatnak. Az úgynevezett dogmás tanítások, melyekbe valami élénkséget csak az egyházi véleményharcz öntött; többé nem lőn elég a népnek.

A nép változatosságot kezdte óhajtani. A dogmák legázolt terén új nyomot nem tapodhattunk, mert symbolikus könyveink még igen magas sánczolatok. Az ész már ezekkel eltelt, a szívhez kellett visszamennünk. Szerencsétlenségre fiatal lelkészeink a német érzélgéshez vagy mystikához nyultak szorultságokban, s a nép szemé, felfogása elől ködrégiókba vonultak fel, mint Mózes hajdan a Sinai hegy füstje közé. Kevesen szóltak közülünk a magyar nép egészséges el nem érzékenyült lelkületéhez, s a nép az alatt itt a hegy alatt játszott vagy arany borjúkat csinált.

Míg népünk nem okosodik, míg gondolkozása néhány lépcsővel fellebb nem lép; nekünk a szívhez kell inkább szólanunk még jó ideig. Majd így az érzések útján, ha eszébe felhatunk; jövend a kor, hol vallásunk kielégítő leend, mint kijelentett lélek és igazság czeremoniátlan valása, addig a pálya nehéz.“

Ezen idézet után, azt hiszem többet mondanom felesleges. Azt hiszem megmutatja a következés, hogy nem tévedtem, midőn ezen prédikációkat úgy ajánlottam tiszt. lelkésztársaim figyelmébe, mint a melyek nem csak kelles olvasmányul szolgálnak; hanem egyszersmind a hives lelki épülésére a szószekekben is nagy sikerrel használhatók.

Ezen kiadandó beszédeket szándékozom főképp egyszerű hallgatókból álló kisebb gyülekezetbeli lelkésztársaim közt terjesztetni, oly módon, hogy kivételesen ezen egy kötetre előfizetést hirdetett, a többi három kötetre való előfizetés kötelezettsége nélkül.

Előfizetési ár mint eddig tiszt. előfizetőim részére 1 frt 50 kr., mely összegnek postai utalványon való elő-

leges beküldése után a 3-ik kötetet díjmentesen küldendem. Megrendelés esetén utánvétellel e megrendelő költségére.

Egyszersmind tudatom, hogy a már megjelent két kötetet az előfizetési ár 3 frtnak előleges beküldése után azonnal díjmentesen küldöm bárkinek.

Szalk Sz. Márton 1886., márczius 26. Dobos László.

BELFÖLD.

A gömöri ág. hitv. evang. egyházmegye új felügyelője.

A gömöri evang. egyházmegye —, a magyarországi összes egyházmegyéknek —, az egyházak számát tekintve — egyik elseje, nála csak egy egyházmegye bir több anyaegyházzal —; a lelkek számát tekintve is — az elsők között áll. — A tiszai egyházkerület espereségei között pedig a legelső! Egyháza száma 40; a lelkek száma pedig a 40 ezeret is túlhaladja!

Ily tekintélyes és nagy kiterjedésű egyházmegyének vezetését és kormányzását csak kitünő, nagy tévékenységgű, vaserélyű és lánglelkű férfiakra lehet bízni; a kik tehetségük és buzgóságuk, kitartásuk és lelkesedésük összes erejével készek szolgálni és vezetni az egyházmegyét! Azért is a gömöri evang. egyházmegye főesperesét és felügyelőjét mindenkor legjobbjai közül választotta meg! Komoly körültekintéssel, az érdem, a tehetség, a hitbuzgóság és erély egybe vetésével — azt emelte a vezetői díszes tisztségre, a kit arra legérdemesebb —, és legméltóbbnak talált!

És ily férfiak, a gömöri evang. egyházmegyében mindig voltak!

Egy év leforgása alatt a gömöri evang. egyházmegyét nagy gyász érte. — Főesperesét Bartholomaeidesz Lászlót a halál elragadta; a veszteség súlyos volt, — mert a megboldogult díszes állását a legjobban betöltötte; az egyházmegye bánatkönnyei alig-alig száradtak fel a bánatos arczról, — midőn jött a másik súlyos csapás: Szontágh Bertalan, esperességi felügyelő váratlan halála! — Az egyházmegyének két vezetője alig egy év alatt — sírba költözött; s az egyházmegyének a fájdalmak között is, — mi maradt más hátra — mint új vezetőket: új főesperest és új felügyelőt választani.

Új főesperessé: Terray Gyula süvetei evang. lelkész választatott meg, a ki nemcsak a gömöri evang. esperességnek, de a tiszai evang. egyházkerületnek is egyik legderekabb tagja, ki mint lelkész és hazafi egyaránt a köztisztelet- és közszeretnek tárgya! — Terray egy igazán tudományos képzett papi fő, telve erélylyel, hitbuzgósággal és nemes előretörekvéssel!

Az egyházmegye jobb választást nem tehetett volna

Szontágh Bertalan halálával megüresedett esperességi felügyelő állásra a közbizalom majdnem egyhangulag (33 szavazattal, 3 ellenében, a többi szavazatok kifogásoltattak) Szent-Iványi Árpádot, több egyháznak és a sajtó-gömöri polgári iskolának felügyelőjét és országgyűlési képviselőt választotta meg; a kinek is megválasztásáról, — illetőleg a megválasztást hirül vivő küldött-ségnek tisztelgéséről akarok e sorokban megemlékezni!

Az esperességi felügyelőre beérkezett szavazatok Rozsnyón, folyó év márczius havának 11. napján a kiküldött

bizottságnak jelenletében — felbontattak. A szavazás eredménye az lett, hogy a beérkezett 42 szavazat közül 36 érvényesnek, 6 szabálytalan kiállítás miatt — érvénytelennek mondatott ki és a 36 jogérvényes szavazat közül 33 szavazatot Szent-Iványi Árpád kapott, — a 3 szavazat közül 2 Sebők Pálra és 1 Hámos Lászlóra esett; s így a megválasztott felügyelővé Szent-Iványi Árpád mondatott ki!

Szent-Iványi Árpádot — a közbizalom, a szeretet és ragaszkodás emelte eme díszes és kitünő állásra, a hová evang. egyházunk mindenkor a legderekabbjait szokta megválasztani! — A közbizalom, a melynél drágább egy emberre nézve alig lehet; különösen akkor, ha a szeretettel és ragaszkodással jár karöltve. Az egyházmegye ez idő szerint alkalmasabb választást nem is eszközölhetett volna!

Szent-Iványi Árpád élete delén álló férfiú, a ki ismert erélyességét át fogja vinni az egyházmegye vezetésének terére is; a kinek hazafisága és hitbuzgósága biztos zálogul szolgálhat arra nézve, hogy megboldogult felügyelőnk halálával támadt ürt betöltse. A Szent-Iványi család nevével egyházunk történetének lapjain századok óta találkozunk! A család sok kitünő férfiút adott a hazának és evang. egyházunknak egyaránt! — Az út tehát a megválasztott férfiú előtt ki van jelölve; a nehézségek, a melyek netán útjába gördülnek — leküzdhetők; a Szent-Iványi családnak nagy céljai dicsők voltak; ő csak folytassa azon czélokért való küzdelmet, a melyet elődei megkezdettek. A magyar állameszme szeretete, a magyar nyelv terjesztése és a hitbuzgóság, egyházszeretet voltak azok a tündöklő erények, a melyek a Szent-Iványiakat mindenkor ékesíték! A család kitünő szolgálatait soha se feledje, lépjen az ősök nyomdokaiba, azok példája lelkesítse, bátorítsa és vezérelje mindenkor! — A jelen is mutat több példát, a multban is találhatunk többet, a kik honferényekben s valódi vallásosságban egyaránt tündökölték a Szent-Iványiak közül!

A szavazatfelbontó bizottság — egy tisztelgő küldöttséget nevezett ki azon utasítással, hogy Szent-Iványi Árpádnak megvigye az egyházmegye örömeinek hírét, a választás eredményét, és hogy felkérje a díszes tisztség elfogadására!

(Folyt. köv.)

VEGYESEK.

— Évnyegyedes előfizetőinket előfizetéseik megújítására kérjük.

Kiadó.

— A Luther-társaság tisztelt tagjait kérem szíveskedjenek illetékeiket s adományaikat egyenesen tek. Jakobei József társulati pénztáros úrhoz (Budapest, Deák Ferencz-tér 4. sz.) küldeni, mivel időt és költséget kímélünk. A társulat egyéb ügyeire nézve a társulati ügyek intézői fognak felvilágosítással szolgálni.

Szerk.

— Köszönet. — A pozsonyi theol. akadémiái „önsegélyző kör“ alaptókéjének gyarapítására ujabbán a „pozsonyi iparbank“ 30 forintot adományozott, mely nemes tettéért a kör ez úton is leghálásabb köszönetét nyilvánítja. — Pozsonyban, 1886. évi márczius 30-án, Csecsetka Sámuel elnök, Chriastelyi Gyula, aljegyző.

— A gadácsi szegénysorsú evang. gyülekezetnek iskoláját a nagymélt. vallás és közoktatási m. kir. miniszterium több rendbeli taneszközökkel kegyeskedett ellátni; miért a megajándékozott gyülekezet úgy a magas miniszteriumnak, valamint közbenjárásáért Somogy megye h. tanfelügyelőjének ez úton is köszönetet mond.

— **Szendy Antal**, a nagybányai egyház érdemes felügyelője, kiról lapunkban nem régen megemlékeztünk, ismét szép jelét adta vallásos buzgóságának. F. hó 21-én ugyanis 200 frtot adományozott gyülekezetének építkezési célokra. A jóságos Isten áldja meg őt e nemes tetteért s támaszszon közöttünk sok ilyen derék felügyelőt!

— **Selmecz**. Márczius 21-én tartotta a helybeli nőegylet beszámoló közgyűlését. — A jelentés nevezetesebb adatai: Az egylet gyámoltott rendes havi járulékokkal 14 özvegyet és 7 árvát; ruhával és iskolaszerekkel ellátott 20 árvát, még pedig 11 fiút s 9 leányt. Kézpénzben költött védencczeire 464 frt s 58 krt. — Karácsonyi ajándékokban részesült a fentiekben kívül még 6 fiú, 5 leány s 5 özvegy. Ezen czélra külön gyűjtést rendezett. Vagyona ez idő szerint: 9506 frt 22 kr. A vagyon tavali szaporodása 532 frt 25 kr. — Legközelebb tanítónőt alkalmaz, ki nek főfeladata leend a magasabb osztályú leányoknak útmutatást adni a ruha- s fehérnemű javításában. Az egylet tagjainak száma: 143. — Isten lelke nevelje buzgóságukat, áldja működésüket.

H. V.

— A **természettudományi társulat** a középiskolák igazgatóihoz a következő fölhívást intézi: A kir. magy. természettudományi társulat válaszmánya ez év márczius 17-én tartott ülésen elhatározta, hogy a társulat kiadásában megjelent következő munkákat: 1. Helmholtz: „Népszerű tudományos előadások“; 2. Greguss Gyula: „Össze-gyűjtött értekezései“; 3. „Természettudományi értekezések“ Arago, Bessel, Dove, Haeckel, Heer, Herschel, Humboldt, Kirchhof, Liebig, Lyell, Melloni és Virchow népszerű munkáiból; 4. Természettudományi előadások Faraday, Helmholtz és Pettenkofertől; 5. „Népszerű természettudományi előadások“ Lengyel Béla, Klug, Paszlavszky, Pethő, Keleti és Mihalkovicstól, a mely munkák hasznos olvasmányul szolgálnak az érettebb ifjúság körében a középiskolák felsőbb osztályainak jeles előmeneteli tanulói között a tanév végén jutalomkönyvekként való kiosztásra ajánlja föl. A válaszmánynak, midőn a természettudományokban jelesebb tanulókat e munkákkal megjutalmazni óhajtja, különösen a természettudományok iránt való kedv és érdeklődés ébresztése lebeg a szeme előtt. A t. középiskolai igazgatók, kik ez ajándékkönyveket intézetük jeles tanítványai számára óhajtják, szíveskedjenek ez év május 5-ikéig a társulat titkári hivatalához (Budapest, V. ker., Eötvös-tér 1.) fordulni s a könyvek elviteléről gondoskodni. A vidéki intézeteknek a munkákat május 5–10. napjaiban postán küldjük meg; a szállítás és csomagolás költségeit az illető intézetek fedezik; ugyanazért szíveskedjenek a t. igazgató urak a jelentkezés alkalmával szállítólevél, csomagolás, porto és egyéb kiadásra összesen 60 krt küldeni be akár postabélyegekből, akár postautalványon. A természettudományi társulat szívesen veszi, ha az ajándékkönyvek kiosztása után a megjutalmazottak nevei vele közöltetnek. Fodor József, e. titkár.

— **Lelekészválasztás**. — A nagy-kürtösi (nógrádm.) gyülekezet márcz. 28-án tiszt. Kovácsi Kálmán, szirki segédlelkész választotta meg rendes lelkészévé. — Az úrnak kegyelme vezérelje szolgáját!

— Szerkesztőségünkhez beküldetett „Ujvidék“ története német nyelven, Belohorszky Gábor esperes tollából, ára 50 kr. — Tiszta jövedelme az ujvidéki evang. gyülekezet új templomának oltárára fordítatik.

— **Gyász eset**. — Hazai evang. egyházunkat, legközelebb a tiszai kerület eperjesi kollégiumát mély gyász érte. Nagytsiszt. Tillisch János úr, a theologiai intézet dékánja, tanári működésének 35-ik, életének 64-ik évében, márczius hó 26-án tüdőhűdés következtében meghalt, s 28-án eltemettetett. Benne a theologiai tudomány hivatott művelője, kiváló tanára, az ifjúság igaz barátja hivatott el jelesen betöltött működési teréről. — Béke lengjen prain! Áldás emléken.

HIRDETÉSEK.

SELTENHOFER FRIGYES FIAI,

SOPRONBAN,

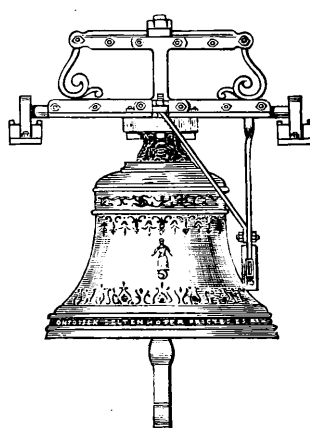
ajánlják a t. hitközségeknek, hazánknak leghiresebb, jól berendezett

HARANGÖNTŐDÉJÜKET,

mely már 1816. év óta áll fenn s az ország minden részeibe sok száz harangokat szállított.

Harangjaink csak a legfinomabb ércből készülnek s tiszta csengő hangjukkal valamint esinos külső alakjukkal minden más öntődéből származó harangot felülmulnak.

Az 1885. évi budapesti országos kiállításon kitanítotva lettünk: a koronás aranyéremkésztéssel; a nagy díszoklevéllel s a nagy kiállítási éremmel.



Együttal a t. községek, tűzoltó egyletek s a t. községek figyelembevétele: legjobbnemű fecsingendikre, mindennemű tűzoltó szerelvényekre s kithő szerkezeti kifizetvényinkre. Legújabb szabadalmak: Ot évi keszenég — Előnyös részletkezés.

Figyelmeztetjük a közönséget legujabb szabadalmazott harangszerelvényeinkre, mely mellett súlyos harangok könnyen húzhatók s a tornyot nem ingatják, ajánljuk a régi harangokat ily szerkezetre átalakítani;

kovácsolt vasból készült harang-állványainkra, melyek örök tartóssággal bírnak s teljesen tüzmentesek.

☛ **Költségvetésekkel, rajzokkal** ☛
s bármely felvilágosításokkal azonnal szolgálunk ingyen s bérmentesen.

HORNYÁNSZKY VIKTOR

könyvkiadó-hivatalában

megjelent s ugyanott (Budapesten, az akadémiai könyvkereskedésben), valamint általa a vidéki könyvkereskedésekben is kapható:

PÁLMAÁGAK.

Egyházi s alkalmi énekek férfikarra.

Szerkesztette

KAPI GYULA,

a soproni ev. tanítóképző intézet igazgatója.

A husvétii ünnepekre különösen alkalmas ajándék-kötet, díszes színezett borítékkal, finom velinpapíron. Kis 8-adrét, 62 oldal.

☛ **Ára 60 kr.** ☛

Postautalványval beküldött 70 krért bérmentesen küldetik meg.